

Lietuvos Respublikos Seimui

IŠVADA DĖL EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS TVIRTINIMO

2022 m. balandžio 5 d. Nr. BPE–2

Vilnius

Esant išskirtiniam neapibrėžtumui¹, Lietuvos Respublikos finansų ministerijos parengtas ekonominės raidos scenarijus yra nulemtas įvardytų prielaidų ir yra pagrįstas esamais statistiniais duomenimis. Fiskalinė institucija, kurios funkcijas vykdo Valstybės kontrolė (toliau – VK FI), tvirtina 2022 m. kovo 31 d. Finansų ministerijos paskelbtą 2022–2025 m. ekonominės raidos scenarijų, kuris yra tinkamas Lietuvos stabilumo 2022 m. programai rengti.

Išaugus neapibrėžtumui dėl karo Ukrainoje, auga rizika, kad, pasikeitus vidaus ir išorės sąlygoms, lemiančioms reikšmingą ekonominės situacijos pasikeitimą, scenarijus gali neišsipildyti. Finansų ministerija iki tol, kol bus atšauktos išskirtinės aplinkybės, turi bent kartą per ketvirtį viešai paskelbti atnaujintą ekonominės raidos scenarijų, dėl kurio tvirtinimo Valstybės kontrolė, vykdanči fiskalinės institucijos funkcijas, turi pateikti išvadą Seimui.

Iki karo Ukrainoje buvo tikimasi, kad ūkio plėtra 2022 m. bus lėtesnė nei 2021 m., bet išliks ženkli. 2021 m. gruodžio mėn. ekonominės raidos scenarijuje, kurį patvirtino VK FI, buvo numatyta, kad 2022 m. ūkio raidos nebeskatins žemos palyginamosios bazės efektas, atsiradęs dėl pandemijos šoko 2020 m. Projektuota, kad 2022 m. šalies ekonomikos augimas lėtės iki 3,7 proc. Vis dėlto, mažą ir atvirą Lietuvos ekonomiką veikia ne tik padėtis šalies viduje, bet ypač svarbi ir išorės makroekonominė aplinka, kuri 2022 m. vasario mėn. reikšmingai pasikeitė.

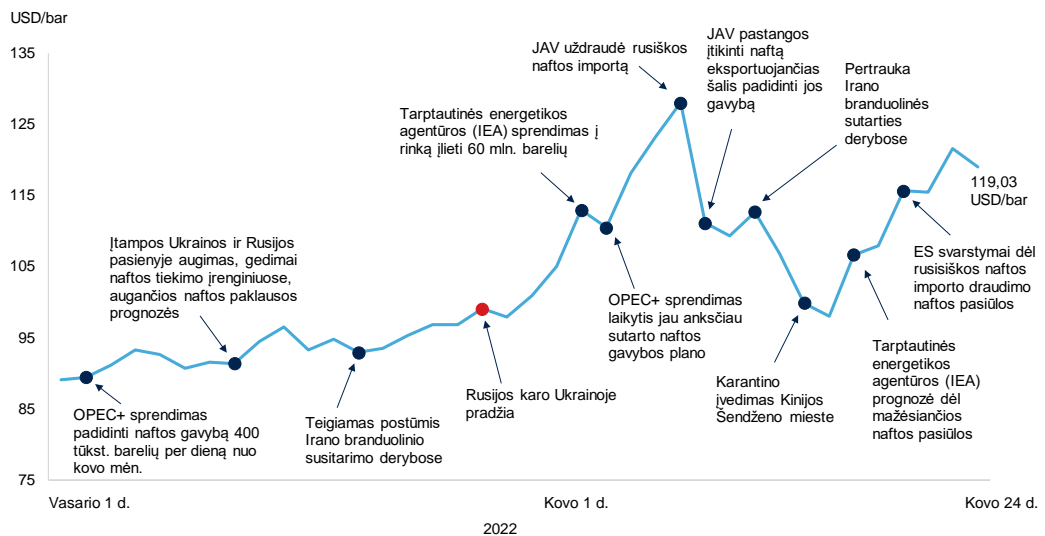
Makroekonominė aplinka ir rizikos veiksniai

Pandemijos nulemtų tiekimo grandinių trikdžių ir aukštos infliacijos poveikį stiprina karo Ukrainoje sukeltas energetinių išteklių ir kitų žaliavų pasiūlos bei kainų šokas. Nors vartotojai ir įmonės iš dalies prisitaikė prie pandemijos atneštų pokyčių, didelis neapibrėžtumas, susiklostęs dėl tolesnės Rusijos karo Ukrainoje eigos ir trukmės, ES ir JAV įvestų sankcijų Rusijai ir Baltarusijai bei galimų atsakomųjų sankcijų poveikio, didina riziką dėl ilgiau, nei tikėtasi, užsitęsusių tiekimo grandinių trikdžių, aukštesnių, nei tikėtasi, žaliavų ir energetikos išteklių kainų, prastesnių verslo ir gyventojų lūkesčių:

¹ Valstybės kontrolė, vykdanči fiskalinės institucijos funkcijas, 2020-03-26 paskelbė išvadą dėl neįprastos padėties atitikties išskirtinių aplinkybių sąvokai. Prieiga per internetą: <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/Product/23909/ishvada-del-neiprastos-padeties-atitikties-isskirtiniu-aplinkybiu-savokai>.

- **Rusijos karo veiksmai Ukrainoje apribojo žaliavų, tokių kaip metalai, mediena, grūdai, trąšos, tiekimo grandines, o tai didina jų kainas.** Kadangi Rusija ir Ukraina yra pagrindinės grūdų eksportuotojos pasaulyje², o jose išgauti ar sukurti metalai užima svarbią vietą pasaulio žaliavų tiekimo grandinėje, tarp šių šalių vykstanti karinė konfrontacija lėmė spartesnį šių žaliavų kainų augimą pasaulio rinkose. Tikėtina, kad ateityje grūdų kainas veiks karo trukmė Ukrainoje, kuri turės įtakos žemės ūkio darbams, susijusiems su sėja ir derliaus nuėmimu, ir apsunkins jo transportavimą. Karo nuostoliai, pavyzdžiui, sugriauta gamybos infrastruktūra ir dėl to galimai sustosiantis žaliavų tiekimas, lems aukštesnę jų kainą.
- **Rusija yra svarbi naftos ir dujų tiekėja pasaulyje, todėl karas Ukrainoje smarkiai veikia šių energetinių išteklių rinkas.** 2021 m. ES šalys importavo 29,9 proc. gamtinių dujų iš Rusijos³, Lietuva – apie 31,9 proc. Rusiškos naftos dalis ES ir Lietuvos naftos importe 2021 m. siekė, atitinkamai, 29,7 ir 54,7 proc. Naftos kainų kilimas, nulemtas paklausos ir pasiūlos neatitikties, buvo stebimas ir anksčiau, bet pagrindinė priežastis, leidusi naftos kainai kopti į nuo 2008 m. nematytas aukštumas, buvo Rusijos pradėtas karas Ukrainoje⁴ (1 pav.). Kita vertus, jos augimą pristabdė teigiami signalai Irano branduolinio susitarimo derybose, kai kurių naftą eksportuojančių šalių planai didinti jos gamybą ir viename iš didžiųjų Kinijos miestų įvestas karantinas.

1 pav. „Brent“ naftos kainos svyravimai 2022 m. vasario–kovo mėn.

Šaltinis – www.barchart.com. Grafike naudojami 2022-03-24 duomenys.

Remiantis ateities sandoriais numatoma, kad „Brent“ naftos kaina 2022 m. išliks didesnė nei 2021 m. ir vidutiniškai sieks 106,1 JAV dolerio už barelį⁵. Situacija labai įtempta ir dujų rinkoje: kovo mėn. jų kaina išaugo beveik 5 kartus, lyginant su atitinkamu laikotarpiu prieš metus. Gamtinių dujų ir kitų energetinių išteklių

² 2021 m. Rusija ir Ukraina užėmė trečią vietą tarp trijų didžiausių kviečių, miežių, rapsų, saulėgrąžų sėklų ir aliejaus eksportuotojų pasaulio rinkoje. Prieiga per internetą: <https://www.fao.org/3/cb9013en/cb9013en.pdf>.

³ Eurostato duomenys. 2019–2021 m. vidurkis siekia 26,5 proc. Lietuvos pagrindinės eksporto partnerės: 2021 m. Vokietija importavo 37,5, Latvija 92,0, Švedija 21,8, Nyderlandai 44,1, Lenkija 2,0 proc. visų šių išteklių importo.

⁴ Kadangi Rusija yra didžiausia naftos eksportuotoja ir trečia pagal dydį naftos išgavėja pasaulyje, po jos karinio įsiveržimo į Ukrainą jai įvestos sankcijos lėmė staigų „Brent“ naftos kainos augimą. Prieiga per internetą: <https://www.iea.org/reports/russian-supplies-to-global-energy-markets/oil-market-and-russian-supply-2>.

⁵ 2022-03-24 duomenimis. Prieiga per internetą: www.barchart.com.

brangimas veiks tiek Lietuvos, tiek pagrindinių šalies eksporto partnerių vidaus vartojimą, nes didesnė pajamų dalis bus skiriama šioms prekėms įsigyti. Be to, susiklosčiusi situacija skatins ieškoti alternatyvių energetikos išteklių, kurie mažintų priklausomybę nuo Rusijos energetikos rinkos, todėl vidutiniu laikotarpiu didės žaliosios energetikos plėtros poreikis.

- **Išaugusi geopolitinė įtampa gali lemti verslo pasitikėjimo rodiklių prastėjimą.** Lietuvos pagrindinės eksporto partnerės Vokietijos institucinių investuotojų lūkesčiai rodo neigiamas ekonomikos raidos perspektyvas⁶. Tai gali lemti mažesnius investicijų srautus iš Vokietijos Lietuvoje. Investuotojų pasitikėjimą Baltijos šalių ekonominėmis perspektyvomis gali mažinti ir geopolitinis šio regiono neapibrėžtumas.

Išvardyti veiksniai darys įtaką Lietuvos ekonominei raidai paveikdami infliaciją, gamybą ir šalies tarptautinę prekybą⁷.

Paspartėjusios infliacijos fone pasaulio centriniai bankai pritaiko pinigų politikos priemones. Europos Centrinis Bankas kol kas nekeičia bazinių palūkanų normų ir toliau vykdo turto supirkimo programas, bet numato galimybę vykdyti lanksčią pinigų politiką⁸. JAV centrinis bankas, atsižvelgęs į spartesnę, nei tikėtasi, infliacijos augimo riziką, 2022 m. kovo mėn. padidino 0,25 proc. p. palūkanų normas iki intervalo 0,25–0,5 proc. Šis didinimas buvo numatytas iki Rusijos karo Ukrainoje. Jungtinės Karalystės, Norvegijos, Lenkijos, Čekijos Respublikos ir Vengrijos centriniai bankai taip pat didina bazines palūkanų normas⁹.

Vidaus rizikos veiksniai susiję su infliacija, tam tikrų ekonomikos sektorių jautrumu ir gyventojų lūkesčiais. Aukštesnė negu tikėtasi infliacija gali lėtinti vartojimo augimą ir investicijas. Sparčiau, nei tikėtasi, augančios žaliavų ir transportavimo kainos bei šių išteklių trūkumas, numatoma, neigiamai veiks transporto, statybos ir apdirbamosios gamybos sektorius. Infliacija, didžiąja dalimi nulemta energetinių ir maisto produktų kainų, labiausiai veikia pensinio amžiaus ir mažas pajamas gaunančių asmenų perkamąją galią. Atitinkamai gali išaugti skurdo rodikliai bei kilti poreikis papildomai paramai siekiant palaikyti vidaus vartojimą. Be to, sparčiai augant infliacijai, kyla rizika dėl ES paramos lėšų nepanaudojimo, augant suderėtų projektų finansavimo poreikiui. Galimos naujos galimybės eksportuotojams, pavyzdžiui, grūdų, atsinaujinančios energetikos ir su gynyba susijusių produktų gamybai, o karo migrantai iš Ukrainos gali papildyti darbo rinką.

Kyla rizikos dėl valdžios sektoriaus pajamų surinkimo ir spartesnio išlaidų augimo. Tikėtina, kad valdžios sektoriaus išlaidos neleis deficitui mažėti taip, kaip buvo suplanuota 2021 m. pabaigoje¹⁰. Spaudimą augti valdžios sektoriaus išlaidoms darys poreikis dėl kylančių kainų atliepti mažiausias pajamas gaunančių namų ūkių poreikius, padėti

⁶ Vokietijos ZEW ekonomikos pasitikėjimo indeksas nukrito nuo 54,3 vasario mėn. iki -39,3. kovo mėn. Indeksas matuoja analitikų lūkesčius dėl ekonomikos perspektyvų per ateinančius 6 mėnesius ir svyruoja nuo -100 (neigiamos perspektyvos) iki 100 (teigiamos perspektyvos).

⁷ 2021 m. pagrindinės lietuviškos kilmės prekių eksporto partnerės: Vokietija (10,1 proc.), JAV (9,2 proc.), Lenkija (7,6 proc.), Latvija (6,9 proc.), Nyderlandai (6,4 proc.), Švedija (6,0 proc.).

⁸ Išlaikomos turto supirkimo priemonės, tačiau Valdancioji taryba yra pasirengusi peržiūrėti savo grynųjų turto pirkimų apimtį ir (arba) trukmę jei finansavimo sąlygos būtų nesuderinamos su augančia infliacija. Be to, iki 2023-01-15 pratęsiama Euro sistemos atpirkimo sandorių priemonė (EUREP). Pastaroji buvo pradėta taikyti nuo 2020 m. birželio mėn. ir yra dalis ECB atsako į COVID-19 pandemiją likvidumui užtikrinti.

⁹ Jungtinės Karalystės, Norvegijos centriniai bankai 2022 m. kovo mėn. padidino bazinę palūkanų normą 0,25 proc. p. iki 0,75 proc., Lenkijos ir Čekijos Respublikos – 0,75 proc. atitinkamai iki 3,5 proc. ir 4,5 proc., Vengrijos – 1,5 proc. p. iki 4,4 proc., tačiau, atsižvelgiant į geopolitinę įtampą, monetarinė politika gali būti adaptuota.

¹⁰ Lietuvos Respublikos 2022 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/dec7de105f2211ecb2fe9975f8a9e52e?fwid=yerqn2tbx>.

bėgantiems nuo karo Ukrainoje. Vidutiniu laikotarpiu galimas spartesnis, nei anksčiau numatyta, gynybos išlaidų ir investicijų į žaliąją energetiką didėjimas.

VK FI nuomone, nors pagrindinių mokesčių mokestinės bazės 2022 m. kovo mėn. ERS prognozuojamos geresnės nei 2021 m. rugsėjo mėn. ERS, pagal kurį buvo sudarytas biudžeto projektas, šiuo metu prognozės susiduria su ypatingu neapibrėžtumu. VK FI vertinimu, išaugus infliacijai, nominalios galutinio vartojimo išlaidos pagal kovo mėn. ERS bus 8 proc. didesnės, nei projektuota rugsėjo mėn. ir dėl šios priežasties valdžios sektoriaus pajamos iš PVM galėtų būti didesnės, nei planuota anksčiau. Neatmestina, kad suprastėjus gyventojų lūkesčių rodikliams (1 priedas) gali padidėti taupymas, kuris lemtų prognozės neišsipildymą. Taip pat, nors realusis BVP prognozuojamas mažesnis nei rugsėjo mėn., augančios kainos lemia didesnę nominalaus BVP prognozę, nuo kurio priklauso pelno mokesčio surinkimas, tačiau dėl neapibrėžtumo įmonių pelno mokesčio avansiniai mokėjimai gali būti mažesni nei įprastai. Be to, karas Ukrainoje gali paveikti ir pačių įmonių pelnus per paramos¹¹ skyrimą ar sumenkusius rezultatus. Pajamas iš GPM lemia darbo užmokesčio fondo augimas, kuris prognozuojamas 2 proc. (479,8 mln. EUR) didesnis, nei projektuota rugsėjo mėn. ERS, tačiau čia vėl susiduriama su prognozių neapibrėžtumu, nes darbo užmokesčio ir užimtųjų skaičiaus augimą gali paveikti padėtis Ukrainoje.

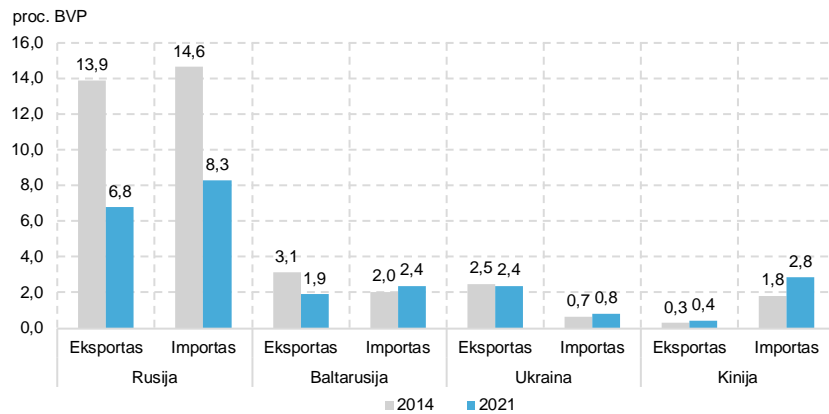
2021 m. sausio–vasario mėn. gyventojų pajamų, pridėtinės vertės, pelno ir akcizų mokesčių vykdymas, palyginti su patvirtintu 2021 m. atitinkamų mokesčių planu, viršijo daugiametes tendencijas ir indikavo apie metines viršplanines pajamas. 2022 m. pajamų plano vykdymas nesiskiria nuo daugiametės pajamų faktinio vykdymo tendencijos (2 priedas). Dėl 2022 m. spartesnės, nei buvo projektuota 2021 m. rugsėjo mėn., infliacijos neapibrėžtumas dėl viršplaninių pajamų surinkimo yra didelis.

Augant einamųjų išlaidų poreikiui, o pajamoms išliekant neapibrėžtoms, vidutiniu laikotarpiu svarbu ieškoti struktūrinių pajamų šaltinių, kurios prisidėtų ne tik mažinant riziką augti skolintų lėšų poreikiui, bet ir prie skolos didėjimo rizikos valdymo. Tai gali būti svarbu ateityje, jei dėl geografinės padėties augtų Lietuvos skolos aptarnavimo kaštai.

Nuo 2014 m. sumažėjo Lietuvos tarptautinės prekybos apimtys su Rusija ir Baltarusija. 2021 m. prekių eksporto į šias šalis vertės ir BVP santykis, palyginti su 2014 m., sumažėjo daugiau nei trečdaliu (2 pav.). Šį eksportą iš esmės sudaro reeksportas, kuris, palyginti su lietuviškos kilmės prekių eksportu, sukuria mažesnę pridėtinę vertę¹². Paslaugų eksporto, kuriame dominuoja transporto paslaugos, dalis į šias šalis taip pat sumažėjo ir 2021 m. siekė 1,4 ir 0,8 proc. BVP atitinkamai. Tuo tarpu 2021 m. prekių eksportas į Ukrainą ir Kiniją siekė 2,4 ir 0,4 proc. BVP atitinkamai. Lietuvos prekių importo iš Rusijos vertė taip pat reikšmingai sumažėjo: nuo 14,6 proc. BVP 2014 m. iki 8,3 proc. BVP 2021 m. Importas iš Baltarusijos išliko gana stabilus ir 2021 m. siekė 2,4 proc. BVP. Atitinkamai importas iš Ukrainos ir Kinijos siekė 0,8 ir 2,8 proc. BVP.

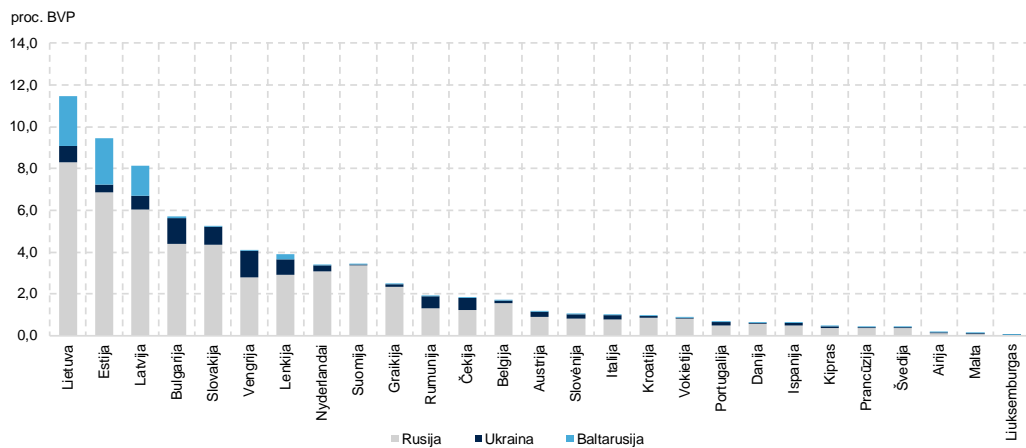
¹¹ 2022-03-03, VMI. Dėl teikiamos paramos Ukrainai pripažinimo, Lietuvoje įvedus nepaprastą padėtį. Prieiga per internetą: <https://www.vmi.lt/evmi/documents/20142/737112/UploadServlet0303.pdf/e2501dbe-cca3-f5f3-66ee-a75b4b9cd005?t=1646294476111&lang=lt>. LR labdaros ir paramos įstatymo Nr. I-172 7 straipsnio pakeitimo įstatymas. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5483/asr>.

¹² 2021 m. lietuviškos kilmės prekių eksportas į Rusiją siekė tik 0,7 proc. BVP, o į Baltarusiją – 0,2 proc. BVP.

2 pav. Lietuvos tarptautinė prekyba prekėmis su Rusija, Baltarusija, Ukraina ir Kinija

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiams

Tarp Europos Sąjungos valstybių Baltijos šalis išlieka daugiausiai importuojančios iš Rusijos ir Baltarusijos (3 pav.). Poreikis persikirstyti energijos produktų ir žaliavų importo rinkas šiuo metu ypač aktualus. 2021 m. iš Rusijos ir Baltarusijos Lietuva daugiausia importavo mineralinio kuro, medienos ir jos dirbinių, geležies ir plieno, trąšų¹³. Mineralinio kuro importas svarbus energijai imlioms pramonės šakoms Lietuvoje, tokioms kaip naftos perdirbimas ar trąšų gamyba. Šios žaliavos reikalingos ir kitoms pramonės šakoms, statybų sektoriui. Pasikeitusi geopolitinė situacija reikšmingai padidino poreikį persikirstyti šių produktų importo rinkas.

3 pav. Prekių importas iš Rusijos, Baltarusijos ir Ukrainos ES šalyse 2021 m.

Šaltinis – Eurostatas, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiams

Lietuvos ekonomikos raida vidutiniu laikotarpiu

2022-03-31 Finansų ministerijos paskelbtas 2022–2025 m. ekonominės raidos scenarijus yra tvirtinamas, nes BVP palyginamosiomis ir to meto kainomis, namų ūkių vartojimo išlaidų, vidutinio darbo užmokesčio ir užimtumo pokyčių projekcijos neprieštarauja fiskalinės institucijos funkciją vykdančios Valstybės kontrolės ekspertiniam vertinimui.

¹³ 50,0 proc. viso mineralinio kuro importuota iš Rusijos, o 5,5 proc. iš Baltarusijos. 15,6 ir 25,1 proc. medienos ir jos dirbinių importuota iš šių šalių. Atitinkamai, importuota 20,7 ir 11,0 proc. viso geležies ir plieno, o trąšų – 30,5 ir 22,6 proc.

Finansų ministerijos parengtame ekonominės raidos scenarijuje projektuojama, kad 1,6 proc. realiojo BVP augimą 2022 m. palaikys vidaus paklausa, o spartesnė ūkio plėtra vidutiniu laikotarpiu tikėtina geopolitinei situacijai tapus stabilesnei. Vykstant karui Ukrainoje išaugęs neapibrėžtumas, taikomos sankcijos ir pasaulinis energijos ir žaliavų kainų šuolis paskatino realiojo BVP komponenčių peržiūrą neigiama kryptimi 2022 m. (1 lentelė). Numatoma, kad labiausiai bus paveikta Lietuvos tarptautinė prekyba, bet šalies ekonomikos augimą palaikys namų ūkio vartojimo išlaidos ir investicijos. Neapibrėžtumas didelis, bet stabilizuojantis geopolitinei situacijai ir persikirsčius žaliavų importo rinkas, projektuojamas realiojo BVP augimo paspartėjimas iki 2,5 proc. 2023 m. ir infliacijos sulėtėjimas iki 3,0 proc.

1 lentelė. Finansų ministerijos 2022 m. kovo mėn. ekonominės raidos scenarijaus projekcijos

Rodiklis, proc.	2021	2022P	2023P	2024P	2025P
Pagrindiniai makroekonominiai rodikliai, pokytis					
BVP palyginamosiomis kainomis	4,9	1,6 (3,7) ▼	2,5 (3,5) ▼	3,0 (3,5) ▼	3,0 (-)
Namų ūkių vartojimo išlaidos	7,3	2,1 (4,0) ▼	3,4 (3,9) ▼	3,4 (3,9) ▼	3,4 (-)
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	7,0	2,7 (7,5) ▼	4,8 (8,0) ▼	5,4 (8,0) ▼	5,4 (-)
Prekių ir paslaugų eksportas	14,1	-6,0 (5,3) ▼	3,3 (5,1) ▼	3,7 (5,1) ▼	3,7 (-)
Prekių ir paslaugų importas	17,0	-6,0 (6,3) ▼	4,1 (6,5) ▼	4,1 (6,5) ▼	4,1 (-)
BVP to meto kainomis	11,8	8,9 (7,9) ▲	5,6 (5,6)	5,0 (5,6) ▼	5,0 (-)
Kainų rodikliai, pokytis					
BVP defliatorius	6,5	7,1 (4,0) ▲	3,0 (2,0) ▲	2,0 (2,0)	2,0 (-)
Suderintas vartotojų kainų indeksas (vidutinis metinis)	4,6	9,8 (4,0) ▲	3,0 (2,0) ▲	2,0 (2,0)	2,0 (-)
Darbo rinkos rodikliai					
Vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio pokytis	9,8	8,8 (9,3) ▼	5,2 (5,8) ▼	5,0 (5,7) ▼	5,0 (-)
Nedarbo lygis (pagal gyventojų užimtumo tyrimo apibrėžtį)	7,1	7,3 (6,4) ▲	6,9 (6,0) ▲	6,6 (5,8) ▲	6,3 (-)
Užimtų gyventojų skaičiaus (pagal gyventojų užimtumo tyrimo apibrėžtį), pokytis	0,8	-0,2 (0,6) ▼	0,1 (0,0) ▲	-0,3 (-0,4) ▲	-0,4 (-)

*Skliausteliuose pateiktos Finansų ministerijos 2021 m. gruodžio mėn. ekonominės raidos scenarijaus projekcijos.

**Melsvame fone pažymėti VK FI tvirtinami ERS rodikliai.

Šaltinis – Finansų ministerija

2022 m. vasario mėn., palyginti su 2021 m. vasario mėn., mažmeninės prekybos (be degalų) apyvarta išaugo 12,3 proc. Tikimasi, kad 2022 m. I ketv. namų ūkių vartojimo išlaidos augs dėl palyginamosios bazės efekto¹⁴, mažiau apribotos ir palankios vidaus prekybos. 2022 m. vidaus vartojimą teigiamai veiks diskrecinės politikos priemonių įgyvendinimas¹⁵, didinantis gyventojų pajamas, ir pandemijos laikotarpiu sukauptos gyventojų santaupos. Lietuvos banko skelbiama indėlių statistika rodo, kad gyventojų kaupiamo finansinio rezervo augimo tempas lėtėja¹⁶. Sparti infliacija mažina vartotojų perkamąją galią, kyla rizika atsisakyti ne pirmo būtinumo prekių vartojimo. Remiantis vasario mėn. vartotojų nuomonių tyrimo rezultatais, namų ūkiai savo finansinę padėtį vertina vis dar palankiai, bet, užsitęsus kainų augimui ir

¹⁴ 2021 m. I ketv. palyginti su atitinkamu laikotarpiu prieš metus, namų ūkių vartojimo išlaidų pokytis siekė 0,6 proc.

¹⁵ Minimaliosios mėnesinės algos, neapmokestinamojo pajamų dydžio, socialinių išmokų padidinimas.

¹⁶ Namų ūkių indėliai bankuose 2022 m. vasario mėn. sudarė 20,1 mlrd. Eur ir per mėnesį sumažėjo 1,2 proc. Metinis namų ūkių indėlių augimo tempas 2022 m. vasario mėn. toliau mažėjo ir sudarė 9,1 proc, kai tuo tarpu 2021 m. vasario mėn. – 21,7 proc.

atsiradus neapibrėžtumui dėl karo Ukrainoje eigos, tikėtini atsargesni 2022 m. gyventojų lūkesčiai, renkantis prekes ar paslaugas.

Tikėtina, kad 2022 m. projektuojamą nedarbo lygio augimą labiausiai lems galimas darbuotojų skaičiaus mažėjimas statybos ir transporto veiklose. Išaugę gamybos kaštai, naujų tiekėjų ir produkcijos realizavimo rinkų paieškos galimai skatins šias verslo įmones koreguoti veiklos planus. Tai gali neigiamai veikti gyventojų užimtumą trumpuoju laikotarpiu. Ši priežastis iš dalies lems ir vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio (VDU) augimo lėtėjimą. Kita vertus, prie VDU augimo prisidės minimalaus mėnesinio ir viešojo sektoriaus darbuotojų atlyginimo padidinimas ir vis dar išliekantis kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas darbo rinkoje. Tikėtina, kad 2023 m. VDU augimas lėtės, o užimtų gyventojų skaičius nežymiai augs.

Dėl išaugusio neapibrėžtumo atsargesni verslo lūkesčiai, tikėtina, prilėtins investicijas šalyje. Privataus sektoriaus investicijos gali būti menkesnės dėl iššūkių verslams plėtojant veiklą: tiekimo grandinių trikdžių, žaliavų, energijos išteklių brangimo, galimo pinigų politikos griežtėjimo. Investicijos į transporto įrangą gali prislopti ir dėl Mobilumo paketo keliamų iššūkių¹⁷, lemsiančių kaštų augimą. Remiantis kovo mėn. paslaugų, pramonės, statybos ir prekybos sričių įmonių vadovų apklausos duomenimis, įmonių dalis, nurodanti, kad jų veiklą riboja finansiniai sunkumai, vidutiniškai yra dvigubai didesnė nei prieš metus¹⁸. Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo (BPKF) augimą palaikyti turėtų viešojo sektoriaus investicijos, kurias teigiamai veiks ES daugiametės finansinės programos ir didėjančios Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės lėšos. Kaip pažymima EBPO vertinime¹⁹, spartesnės investicinės išlaidos į atsinaujinančią energiją, energijos nepriklausomumą, į šalies gynybą ir saugumą galėtų tapti aukštu valstybių prioritetu, bet taip pat gali sukelti papildomą spaudimą valdžios sektoriaus finansams.

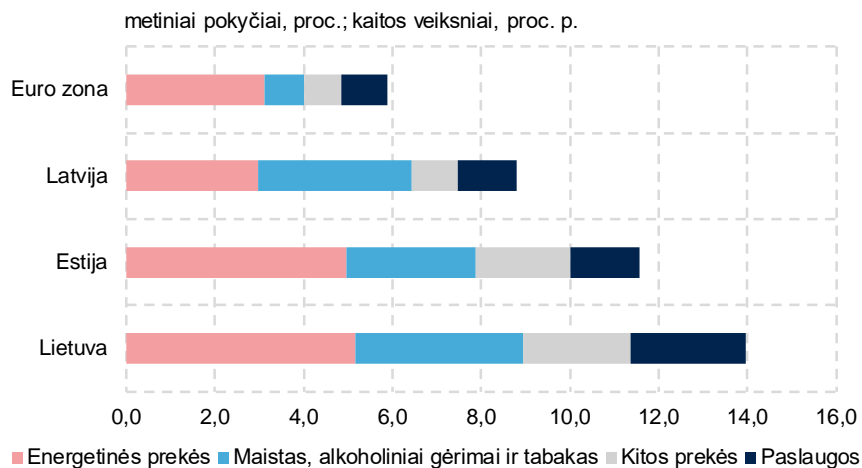
Įvestos ekonominės sankcijos Rusijai ir Baltarusijai, Lietuvos verslo reakcija į karą Ukrainoje, tikėtina, turės įtakos didžiajai daliai Lietuvos tarptautinės prekybos su šiomis valstybėmis. Karas ne tik labai apriboja prekybą su Ukraina, bet ir lėtins pagrindinių Lietuvos eksporto rinkų augimą. Projektuojamas lėtesnis nei 2021 m. namų ūkių vartojimo ir investicijų augimas veiks importo apimtis. Numatoma, kad 2022 m. realusis prekių ir paslaugų eksportas ir importas kris po 6,0 proc. Tikintis stabilesnės geopolitinės situacijos 2023 m. ir žaliavų importo rinkų persikirstymo, projektuojamas realiojo eksporto ir importo augimas (1 lentelė).

2022 m. kovo mėn. ERS projektuojama, kad šiais metais suderinto vartotojų kainų indekso (SVKI) augimas sieks 9,8 proc. Vasario mėn., palyginus su rodikliu prieš metus, 46,1 proc. išaugus energetinių prekių kainoms, infliacija pasiekė 14,0 proc. Pastaruoju metu būtent ši išlaidų dalis turėjo didžiausią įtaką SVKI augimui. Pasaulinėse rinkose pakilus naftos, dujų, trąšų ir kviečių kainoms, aukštą infliacijos įvertį lems aukštos energetinių išteklių ir maisto kainos. Lietuvos vartotojų krepšelyje energetika sudaro didesnę dalį nei vidutiniškai euro zonoje (EZ), o energetinių išteklių kainų augimas vienas didžiausių, visgi verta atkreipti dėmesį į tai, kad kainų augimas Lietuvoje spartesnis nei EZ ar kitose Baltijos šalyse ir kitose kainų grupėse (4 pav.).

¹⁷ 2022-02-21 įsigaliojo Mobilumo paketo reikalavimas kas aštuonias savaites grąžinti vilkikus į registracijos šalį. Remiantis Tarptautinio transporto ir logistikos aljanso (TTLA) skaičiavimais, dėl šios įsigaliojančios nuostatos Lietuvos krovinio kelių transporto sektorius susidurs su 1,2 mlrd. Eur padidėjusiomis sąnaudomis.

¹⁸ 2021 m. kovo mėn. vidutiniškai 10,6 proc. apklaustų įmonių nurodė susiduriančios su finansinėmis problemomis, 2022 m. kovo mėn. – 21,4 proc.

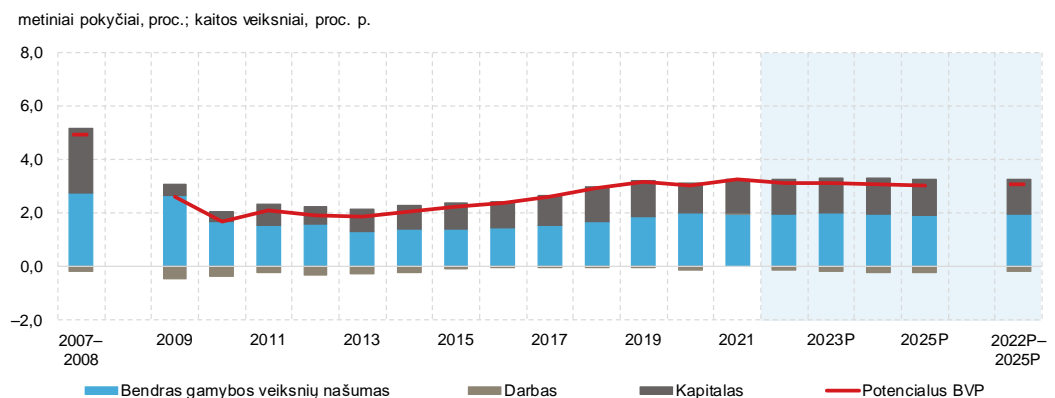
¹⁹ Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija. Economic and Social Impacts and Policy Implications of the War in Ukraine. Prieiga per internetą: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/4181d61b-en/index.html?itemId=/content/publication/4181d61b-en>.

4 pav. SVKI ir jo kaitos veiksniai EZ ir Baltijos šalyse 2022 m. vasario mėn.

Šaltinis – Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

Projektuojama, kad 2022 m. bendrasis kainų lygis išaugs labiau nei 2021 m. Spartėjanti infliacija, apskaičiuota pagal SVKI, didins namų ūkių vartojimo išlaidų defliatoriaus augimą. Eksporto ir importo defliatoriaus pokytį skatins pasaulinis energijos ir žaliavų kainų šuolis, šių produktų rinkų perskirstymas. Numatomas ir spartesnis, nei stebėta 2021 m., BPKF ir valdžios sektoriaus vartojimo išlaidų defliatorių augimas. Finansų ministerija projektuoja, kad 2023 m. bendrojo kainų lygio augimas galėtų sulėtėti iki 3,0 proc.

Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, 2022–2025 m. projektuojamas potencialus BVP²⁰ kasmet turėtų padidėti vidutiniškai apie 3,1 proc. (5 pav.). Išskiriant kaitos veiksnius, bendras gamybos veiksnių našumas potencialaus BVP augimą didina apie 2,0 proc. p. Kapitalo įnašas, kuris yra glaudžiai susijęs su bendra investicijų raida, prisideda 1,3 proc. p. Darbo veiksnio įtaka yra neigiama ir siekia –0,2 proc. p. Tikėtina, kad produkcijos atotrūkis nuo potencialo 2022 m. sudarys 0,6 proc. pot. BVP, o 2023 m. šalies realusis BVP sieks potencialų lygį. Atnaujintoje Lietuvos ekonomikos temperatūros diagramoje matyti, kad 2022 m. I ketv. ekonomikos temperatūra, tikėtina, išliks aukštesnė už 2021 m. lygį (3 priedas).

5 pav. Potencialaus BVP augimas ir jo kaitos veiksniai

Šaltinis – Eurostatas, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

²⁰ Vertinimo metodai plačiau išdėstyti Ekonominės raidos scenarijaus vertinimo ir tvirtinimo apraše. Prieiga per internetą: https://www.valstybeskontrolė.lt/TVS/Content/Biudzeto_stebesena/ERS_vertinimo_ir_tvirtinimo_aprasas.pdf.

Lietuvos ekonomikos raida 2021 m.

Šalies ūkio plėtra 2021 m. buvo sparti ir siekė 4,9 proc. Realiojo BVP augimui daugiausia teigiamos įtakos turėjo namų ūkių vartojimo išlaidos ir investicijos, tačiau, sparčiai augant importui, grynojo eksporto įtaka buvo neigiama. Bendrąją pridėtinę vertę labiausiai didino apdirbamoji gamyba, kurios rezultatus labiausiai skatino chemijos, baldų pramonė.

Sparčiau nei infliacija augęs vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis, sumažėjęs nedarbo lygis ir pagerėję vartotojų lūkesčiai sudarė palankias sąlygas veržiam namų ūkių vartojimo išlaidų augimui 2021 m. BPKF padidėjimą šalyje lėmė privatusis sektorius, kurio investicijas skatino pagerėję verslo lūkesčiai, padidėjusi produkcijos paklausa, aukštas pramonės gamybinių pajėgumų panaudojimo lygis, išliekanti darbuotojų trūkumo problema.

Po patirto pandemijos šoko sparčiai augant eksporto rinkoms buvo stebimi aukšti Lietuvos tarptautinės prekybos rodikliai. Prie lietuviškos kilmės prekių eksporto vertės (be mineralinių produktų) augimo labiausiai prisidėjo chemijos, baldų, medienos dirbinių ir netauriųjų metalų eksportas. Augustos investicijos ir namų ūkių vartojimas skatino prekių ir paslaugų importo augimą.

2021 m. padidėjus naftos, dujų ir elektros energijos kainoms, didžiausią įtaką 4,6 proc. SVKI metiniam augimui turėjo transporto ir būsto, vandens, elektros, dujų ir kito kuro komponentės.

Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė, vykdydama Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytas biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas, atliko Lietuvos Respublikos finansų ministerijos parengto ir viešai 2022 m. kovo 31 d. paskelbto 2022–2025 m. ekonominės raidos scenarijaus vertinimą ir parengė išvadą. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymo 8 straipsnio 7 dalies 3 punktu, Valstybės kontrolė išvadą teikia Lietuvos Respublikos Seimui.

Biudžeto stebėsenos departamento vadovė

Saulė Skripkauskienė

PRIEDAI

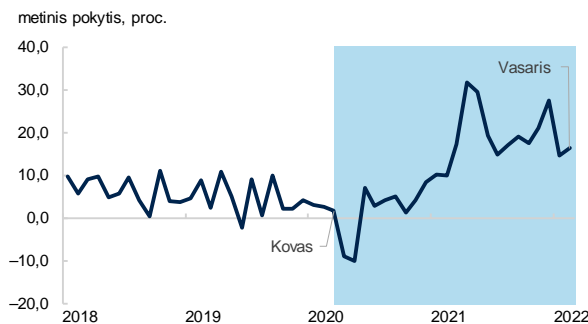
Išvados

„Dėl ekonominės raidos scenarijaus
tvirtinimo“

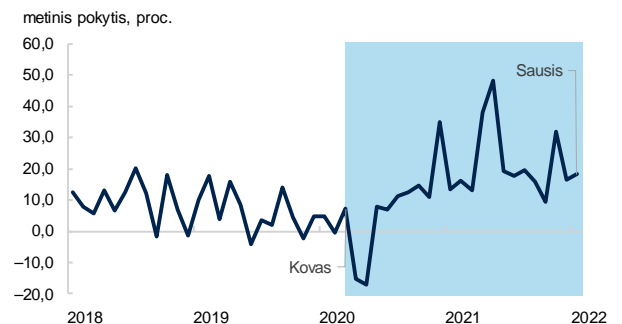
1 priedas

Lietuvos ekonomikos pokyčiai išskirtinių aplinkybių laikotarpiu

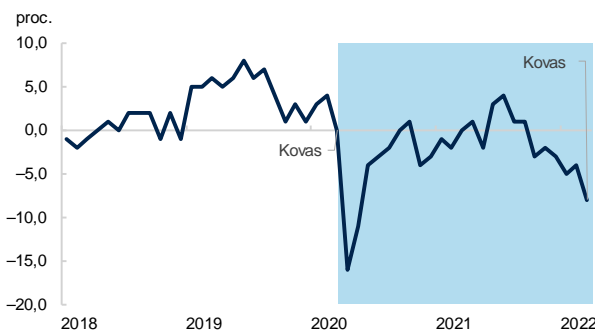
- ① Chemijos ir medienos pramonė labiausiai didino vasario mėn. **pramonės produkciją**¹.

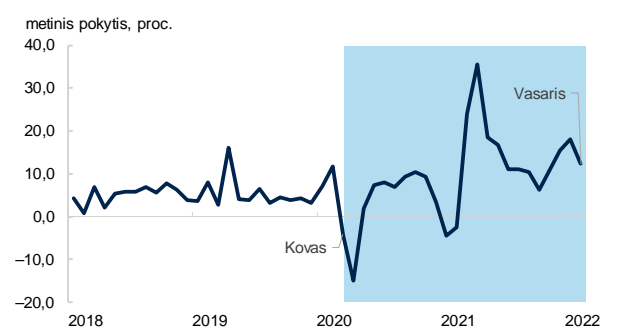
- ② Chemijos pramonės, įvairių pramonės dirbinių ir plastikų gamybos rezultatai lėmė **lietuviškos kilmės prekių eksporto**² sausio mėn. augimą.

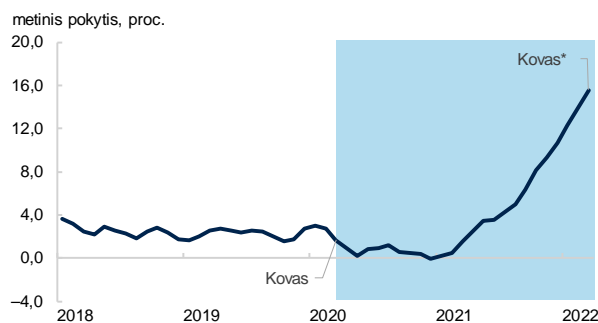
- ③ Kilus karui Ukrainoje, 2022 m. kovo mėn. **vartotojų lūkesčiai** reikšmingai suprastėjo.

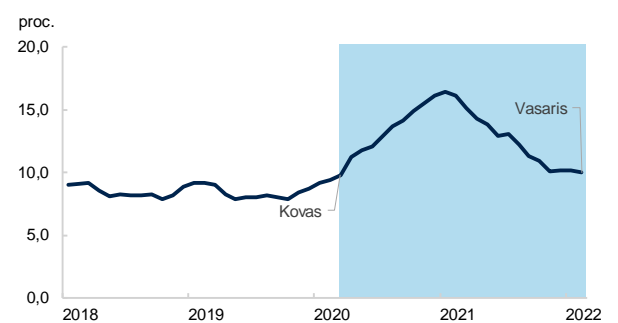
- ④ Prie **mažmeninės prekybos apyvartos**³ augimo vasario mėn. labiausiai prisidėjo prekyba ne maisto prekėmis.

- ⑤ Šilumos energijos, degalų, maisto produktų, dujų, elektros energijos kainų padidėjimas labiausiai skatina **infliacijos** kilimą.

- ⑥ **Registruotas nedarbas** stabilizuojasi.

¹ išskyrus rafinuotus naftos produktus / ² išskyrus mineralinius produktus / ³ išskyrus automobilių degalų prekybą

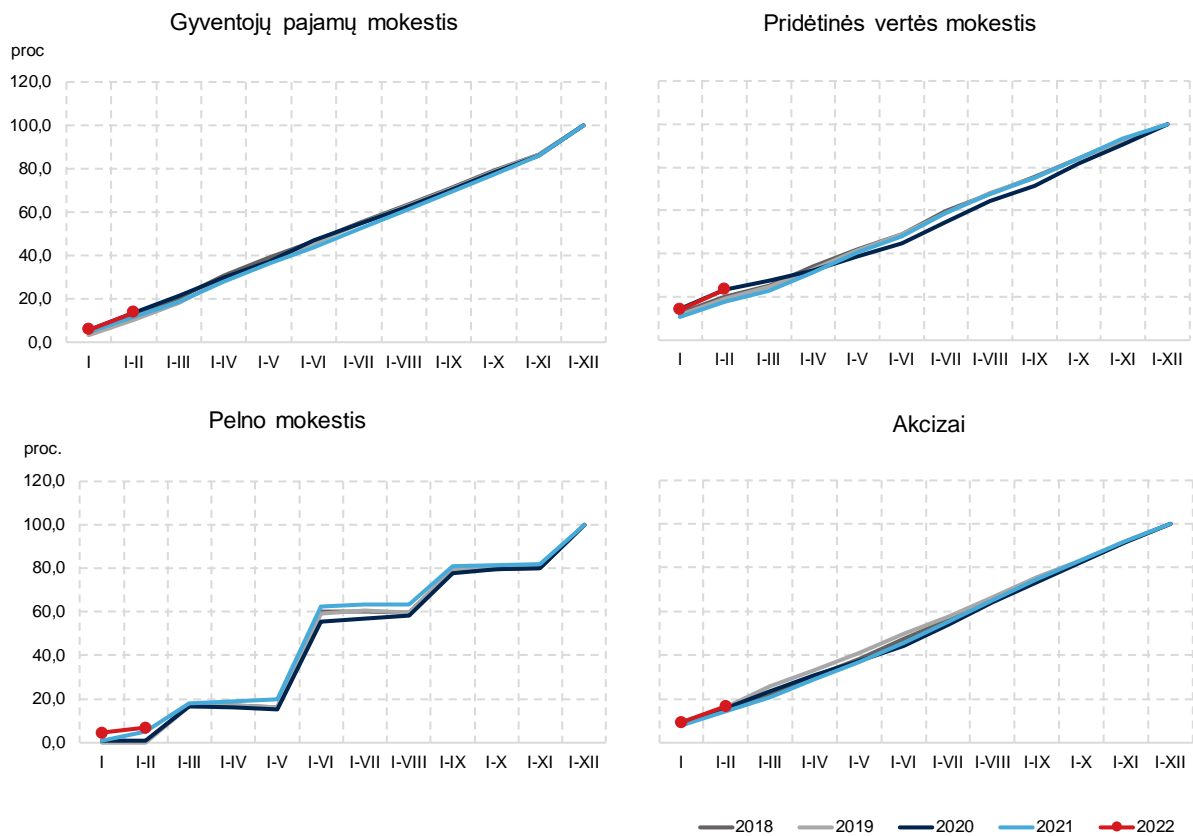
*išankstinis 2022 m. kovo mėn. infliacijos įvertis

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, Užimtumo tarnyba, Valstybės kontrolės, atliekančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

Išvados
 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus
 tvirtinimo“
 2 priedas

2018–2022 m. pajamų vykdymo tendencijos

2018–2022 m. pajamų vykdymo tendencijos

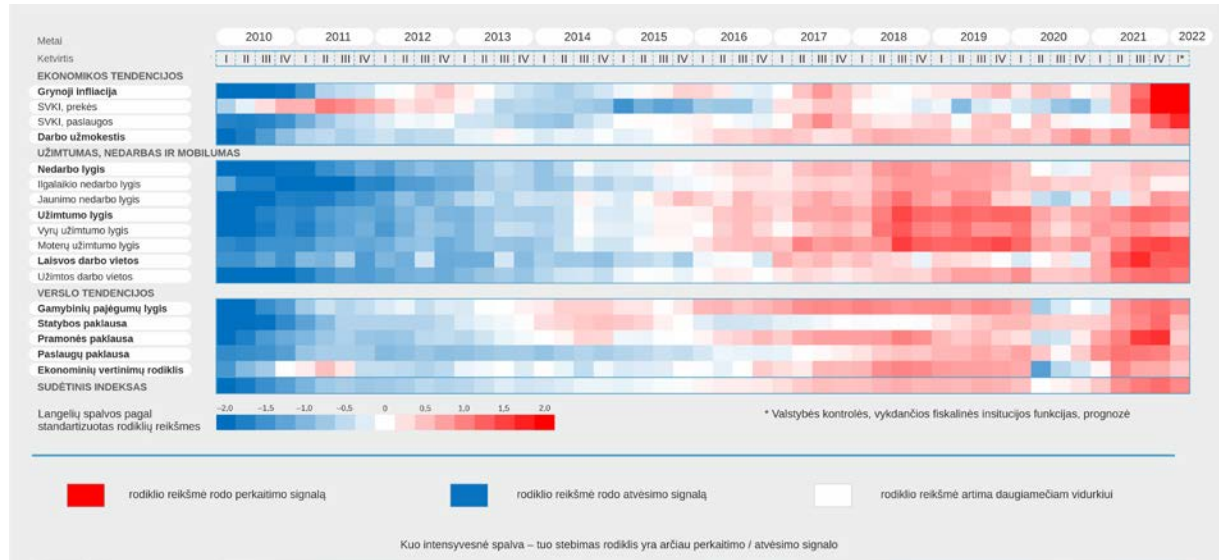

Šaltinis – formos 1-VP „Mokesčių ir kitų įmokų į biudžetus apyskaita“ duomenys, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

Išvados
„Dėl ekonominės raidos scenarijaus
tvirtinimo“
3 priedas

Lietuvos ekonomikos temperatūros diagrama

Lietuvos ekonomikos temperatūros diagrama

Šaltinis – Eurostatas, Lietuvos statistikos departamentas, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

Makroekonominių disbalansų stebėseną²¹ rodo, kad spartėjančios grynosios infliacijos fone 2022 m. I ketv. Lietuvos ekonomikos temperatūra, tikėtina, išliks aukštesnė už 2021 m. lygį. Tai rodo dauguma analizuojamų rodiklių²². Atsižvelgiant į sezoniškumą ir tai, jog per pastaruosius keturis mėnesius registruotas nedarbo lygis laikėsi apie 10 proc.²³, tikėtina, kad 2022 m. I ketv. nedarbo lygis augs, o užimtumo lygis (20–64 m. amžiaus grupėje) mažės. Remiantis *Sodros* duomenimis, sausio mėn. vidutinės mėnesio pajamos per metus, lyginant su atitinkamu 2021 m. laikotarpiu, išaugo 13,7 proc., todėl numatoma, kad vidutinio mėnesio bruto darbo užmokesčio augimas išliks ir 2022 m. I ketvirtį. Dėl pastaraisiais mėnesiais augusių naftos ir kitų energetinių išteklių bei žaliavų kainų, buvo stebėtas spartus prekių ir paslaugų kainų augimas. Numatoma, kad 2022 m. I ketv. kainų augimas stiprės ir grynoji infliacija viršys daugiamečių vidurkį.

²¹ Diagramos sudarymo metodika, rodiklių aprašymas pateiktas Valstybės kontrolės 2018-09-20 išvadoje Nr. BP-5 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“. Diagramoje parodyti nuokrypiai nuo daugiamečio vidurkio. 2022 m. kovo mėn. statybų paklausos rodiklis perskaičiuotas naudojant įmonių vadovų nuomonės apklausos rezultatus apie statybos įmonėse turimų užsakymų laikotarpį (mėnesiais), naudojant slenkantį vidurkį. Rodiklis perskaičiuotas, atsižvelgiant į susiklosčiusią ekonominę situaciją, kai apklausos rezultatai, nurodant paklausą kaip vieną iš veiksnių, ribojančių statybų įmonių veiklą, gali subjektyviai įvertinti verslo tendencijas statybose.

²² Dalis diagramoje naudojamų 2022 m. I ketv. statistinių rodiklių yra negalutiniai. Grynosios infliacijos, SVKI prekių ir paslaugų sausio–vasario mėn. indeksų pokytis, gautas lyginant su praėjusių metų atitinkamu laikotarpiu ir prilygintas I ketv. Nedarbo ir užimtumo lygiai, laisvų ir užimtų darbo vietų skaičius I ketv. yra įvertinti taikant ekonometrinius modelius, atsižvelgus į Lietuvos statistikos departamento, Užimtumo tarnybos ir *Sodros* turimus duomenis.

²³ Užimtumo tarnybos duomenimis, 2021 m. lapkričio, gruodžio ir 2022 m. sausio, vasario mėn. registruotas nedarbas atitinkamai sudarė: 10,1; 10,2; 10,2 ir 10 proc.